

Н.І. Костаневич, канд. екон. наук, доцент
Т.В. Журба, магістрант[§],
Миколаївський національний аграрний університет

ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Банкрутство означає неплатоспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів з оплати товарів, робіт і послуг та здійснювати обов'язкові платежі в бюджет через перевищення зобов'язань боржника над його майном. У передбаченні можливого банкрутства підприємства зацікавлені його партнери: інвестори, позичальники, постачальники, страхові агенції тощо. Тому що банкрутство окремого суб'єкта господарювання має ряд негативних наслідків, кожне банкрутство підриває національну економіку, значно гальмує її розвиток. Тому дуже важливо завчасно передбачити перші прояви фінансової нестабільності, які можуть перерости у банкрутство.

Аналіз останніх досліджень. У працях науковців досліджене широке коло питань, пов'язаних з оцінкою та аналізом фінансового стану, прогнозуванням банкрутства підприємства. Питання аналізу фінансового стану та діагностики банкрутства висвітлені в працях таких науковців, як О.В. Гребенікова [2], М.Д. Білик [1], О.В. Жалко [3], Т.Г. Рзаєва [6], А.В. Чупіс [8], О.О. Терещенко [7] та ін.

Формування цілей статті. В даній статті на матеріалах сільськогосподарського підприємства Товариства з додатковою відповідальністю ім. Т.Г. Шевченка Новоодеського району проведено прогнозування ймовірності банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Банкрутство – це визнана арбітражним судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів [2].

Умови відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом визначається Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.2000 р. Банкрутство завжди зачіпає інтереси дуже багатьох суб'єктів фінансово-господарських відносин:

[§] Наук. керівник – канд. екон. наук, доцент Н.І. Костаневич

- підприємств-кредиторів, які повинні встигнути заявити свої вимоги і претензії для того, щоб вони були враховані при погашенні боргів за рахунок майна банкрута;

- найманих працівників, з якими у першу чергу мають бути здійснені розрахунки, а також яким забезпечені певні гарантії при звільненні;

- підприємств, що можуть виступити в ролі санаторів і тому зацікавлені у створенні досконалого механізму банкрутства.

Процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого функціонування підприємства, якій передують стадії нормальної ритмічної роботи і фінансових ускладнень. Банкрутство рідко буває несподіваним, особливо для досвідчених фінансистів та менеджерів, які намагаються регулярно відслідковувати тенденції у розвитку власних підприємств і найбільш важливих партнерів [1].

Успіхи та невдачі діяльності підприємства розглядаються як взаємодія ряду факторів – зовнішніх (на які підприємство не може впливати) і внутрішніх (які залежать від організації роботи самого підприємства). Здатність підприємства пристосовуватись до зміни зовнішніх (соціальних) і внутрішніх (технологічних) чинників є гарантією не лише виживання, але і розквіту підприємства [3].

Банкрутство різко буває несподіваним, тому важливо своєчасно оцінити його загрози, що дозволяє підприємству прийняти відповідні антикризові заходи.

Так, як фінансовий стан досліджуваного підприємства погіршується, проведемо оцінку імовірності банкрутства ТзДВ ім. Т.Г. Шевченка.

Для діагностики банкрутства використаємо такі моделі:

Модель Альтмана 1983 р., яку можна використати в Україні:

$$Z_{83} = 3,107k_1 + 0,955k_2 + 0,42k_3 + 0,847k_4 + 0,717k_5, \quad (1.1)$$

де k_1 – відношення прибутку до сплати відсотків до активів;

k_2 – відношення виручки до активів;

k_3 – відношення балансової вартості власного капіталу до залученого капіталу;

k_4 – відношення реінвестованого прибутку до активів;

k_5 – відношення власних обігових коштів до активів

Критичне значення $Z = 1,23$

R-модель Іркутської академії:

$$R = 0,38k_1 + k_2 + 0,054k_3 + 0,63k_4, \quad (1.2)$$

де k_1 – відношення оборотного капіталу до середньорічної суми активів ;

k_2 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу;

k_3 – відношення виручки до середньорічної суми активів;

k_4 – відношення чистого прибутку до сукупних затрат;

Якщо $R = 0$, ймовірність банкрутства максимальна 90-100 %

Якщо R від 0 до 0,18 – ймовірність банкрутства 68 %

Якщо R від 0,18 до 0,32 – ймовірність банкрутства 35-50 %

Якщо R від 0,32 до 0,42 – ймовірність банкрутства 15-20 %

Якщо $R > 0,42$ – ймовірність банкрутства мінімальна

Модель О. Терещенко:

$$Z_{\text{тер.}} = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6, \quad (1.3)$$

де x_1 – відношення середньорічної суми грошових коштів до середньорічної суми зобов'язань;

x_2 – відношення середньорічної вартості валюти балансу до середньорічної суми зобов'язань;

x_3 – відношення суми чистого прибутку до середньорічної суми активів;

x_4 – відношення прибутку від реалізації до суми виручки від реалізації;

x_5 – відношення середньорічної суми виробничих запасів до суми виручки від реалізації;

x_6 – відношення виручки від реалізації до середньорічної суми основних засобів.

$Z_{\text{тер.}}$ – рівень ймовірності банкрутства, якщо

$Z_{\text{тер.}} > 2$, банкрутство не загрожує,

$2 < Z_{\text{тер.}} > 1$ – порушена фінансова стійкість підприємства,

$1 < Z_{\text{тер.}} > 0$ – існує загроза банкрутства

Коефіцієнт Бівера :

$$K_6 = (\text{ЧП} - \text{НА}) : (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}), \quad (1.4)$$

де ЧП – чистий прибуток;

НА – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Якщо коефіцієнт Бівера $> 0,2$, то це призводить до незадовільної структури балансу, $0,4$ – благополучна структура балансу.

Модель Спрінгейта:

$$Z = 1,3A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (1.5)$$

де A – відношення робочого капіталу до активів;

В – відношення прибутку до сплати податків до активів;

С – відношення прибутку до сплати податків до короткострокових зобов'язань;

Д – відношення виручки від реалізації до активів.

Якщо Z менше 0,862 – це потенційний банкрут з імовірністю 92,0%

Метод «ККК», який складається з п'яти відомих показників фінансового стану: коефіцієнта автономії, коефіцієнта абсолютної ліквідності, коефіцієнта швидкої ліквідності, коефіцієнта покриття і рівня рентабельності активів. Якщо перші чотири коефіцієнта знаходяться в межах нормативу, а рівень рентабельності має позитивне значення, кожний з них оцінюється в 20 балів. Якщо підприємство отримує менше 60 балів – йому загрожує банкрутство [5].

Оцінка ймовірності банкрутства проводилася за даними останніх трьох років ТзДВ ім. Т. Г. Шевченка. Результати діагностики банкрутства наведені в таблиці.

Оцінка ймовірності банкрутства ТзДВ ім. Т.Г. Шевченка Новоодеського району Миколаївської області

Модель	Норматив	Фактичні значення розрахунків			Ймовірність банкрутства у 2012р.
		2010 р.	2011р.	2012р.	
R- модель Іркутської академії	>0,42	0,64	-0,2	-0,68	висока
Z-Модель Альтмана 1983 р.	>1,23	4,64	2,47	0,75	середня
Модель О.Терещенко	>2,0	16,3	5,2	-3,5	висока
Коефіцієнт Бівера	>0,2	1,7	-3,4	-0,9	висока
Модель Спрінгейта	>0,862	2,6	-1,2	-0,68	висока
Метод «ККК»	60 і більше балів	80 балів	40 балів	40 балів	висока

Аналізуючи дані таблиці можна зробити висновки, що у 2010 р. досліджуваному підприємству банкрутство не загрозувало за всіма моделями. У 2011 р. за моделлю Альтмана 1983 р. та моделлю Д. Терещенка ТзДВ ім.Т.Г. Шевченка банкрутство не загрозувало, за більшістю моделей загрозувало. У 2012 р. за всіма обраними моделями банкрутство досліджуваному господарству загрозувало.

Висновки з даного дослідження. Оцінка ймовірності банкрутства одного з сільськогосподарських підприємств Миколаївської області

показала, що найбільш точними моделями діагностики банкрутства є R-модель Іркутської академії, модель Спрінгейта, коефіцієнт Бівера, метод «ККК». ТзДВ ім. Т.Г. Шевченка необхідно негайно вжити заходів щодо фінансового оздоровлення.

Бібліографічний список: 1. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М.Д. Білик // Фінанси підприємств. – 2005. – № 3. – С. 117–128. 2. Гребенікова О. Дискримінантна модель діагностики неплатоспроможності українських підприємств машинобудівної галузі / О. Гребенікова, К. Соломянова-Кирильчук // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 129–137. 3. Жалко О.В. Банкрутство як наслідок впливу фінансової кризи на господарську діяльність підприємств / О.В. Жалко // Університетські наукові записки. Економіка. – 2010. – №2. – С.163 – 173. 4. Клочан В.П. Оцінка моделей діагностики банкрутства / В. П. Клочан, Н.І. Костаневич, А.Ч. Костирко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 97-101. 5. Клочан В.П. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / В.П. Клочан, Н.І. Костаневич, А.Ч. Костирко // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 54-55. 6. Рзаєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т.Г. Рзаєва, І.В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – Т.1. – С.177–181. 7. Терещенко О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. Терещенко // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 38–44. 8. Чупіс А.В. Фінансова санація підприємств: навч. посібник / А.В. Чупіс, К.В. Багацька, Л.І. Катан. – Суми: Довкілля, 2006. – 326 с.

Костаневич Н.И., Журба Т.В. Оценка вероятности банкротства сельскохозяйственного предприятия. В статье рассмотрены сущность и значение оценки финансового состояния сельскохозяйственных предприятий. Приведенные результаты прогнозирования вероятности банкротства сельскохозяйственного предприятия на основе существующих моделей. Освещены распространенные методы оценки финансового состояния предприятия.

Kostanevich N., Zhurba T. Estimation of probability of bankruptcy of agricultural enterprise. Essence and value of estimation of the financial state of agricultural enterprises are considered in the article. The brought results over of prognostication of probability of bankruptcy of agricultural enterprise on the basis of existent models. The widespread methods of estimation of the financial state of enterprise are lighted up.

